

Az összefogásról

Az egészséges nemzettudatúak körében az összetartozás érzése eleven valóság, s az összetartás, összefogás magától értetődő természetes dolog, melyet senki és semmi nem zavarhat meg.

Úgy rémlik, a magyarságot leginkább az különbözteti meg a szomszédaitól, hogy nem hajlamos vagy nem képes az összefogásra, s idegenkedik mindentől, ami közösségre utal. Nem véletlen tehát, hogy egyik közmondásunk így szól: Közös lónak túros a háta, azaz kisebesedett, feltört. A magyar ember tapasztalatból tudja, hogy amit többen is használnak, az rendszerint hamar tönkremegy, mert a lelkiismeretlen emberek kevésbé vigyáznak rá, mint arra, ami csak az övék. Ez azt jelenti, hogy a magyarságon belül sok a lelkiismeretlen ember? Nyilván. Legalábbis sok az olyan ember, aki az összetartozás érzését nem ismeri, tehát nem is tart össze, s nem fog össze senkivel, mert csak önmagában bízhat. Mi az oka ennek? Mi az, ami a magyar embert erre a bizalmatlanságra készíteti, s összefogás helyett inkább a széthúzást, az összeférhetetlenséget választja? Ennek nyilván több nyomós oka van. Elsősorban az, hogy a magyarság nem egységes összetételű nép, hanem olyan, melynek egyes rétegei merőben eltérő viselkedésűek, magatartásúak, de észjárásuk meg értékrendjük is más, mint a többségé, s éppen a vezetők, a hangadók ők, akik magyarul beszélnek ugyan, de nem magyarul gondolkodnak, és semmi közösséget nem vállalnak másokkal. Így ha két magyar, illetve ha két magyarul beszélő ember összejön valahol, bizalmatlanul méregeti egymást, mert nem tudhatja, mi lakozik a másikon: jóakarát-e vagy rosszakarát. A közös anyanyelv tehát nem erősítheti az összetartozás érzését, s az összefogásnak sem lehet alapja.

A másik dolog, ami miatt ilyenek vagyunk, az a híresztelés, az a hazug félretájékoztatás, hogy a magyar rokontalan nép, s igaz barátai sincsenek, ezért csak önmagában bízhat, s a nagyhatalmak jóindulatáért kell esedeznie, másképp elveszik. Pedig vannak rokonaink, s igaz barátaink is vannak a hasonló sorsú és észjárású népek között szép számmal, csak nem ismerjük őket, s ők sem ismernek minket, azok a más észjárásúak ugyan is elszigeteltek bennünket tőlük, s így kölcsönös tájékoztatás nem lehet köztünk.

„Rossz szomszédság: török átok” – írta Arany János a Fülemlé c. versében. Ebből sokan azt gondolhatják,

hogy a török a rossz szomszédság oka, mivel ez a százötven éves török hódoltság következménye. Pedig nem így van. A rossz szomszédság ugyan mindenképp átok, csak hogy ezt a szokást nem a törököktől vettük át. Jó tudni, hogy a vers egy rövid török népmese alapján készült, s a költő nyilván ezért használta a „török átok” kifejezést. A törököknél különben is alig fordul elő a rossz szomszédság szokása. Ezt magam is tapasztaltam kényszerű mitrovicai tartózkodásom alatt. Ott a börtönben ugyanis sokféle nemzetiségű rab volt összezárva, s míg a magyarok alig érintkeztek, alig váltottak szót (kommunikáltak) egymással, addig a tíz-tizenkét török mindig és mindenütt összetartott: a munkahelyen, a hálóteremben, étkezéskor, de még a fürdőben is, s egymással bensőséges viszonyban társalogtak. A más nemzetiségűektől viszont távol tartották magukat. Nekem mégis sikerült összebarátkoznom velük.

Sajnos költőink, íróink közül sokan beleestek abba a hibába, hogy a törökökről minél sötétebb képet fessenek. Ebből a szempontból a Himnusz szerzője sem kivétel: „Hányszor zengett ajkain / Ozman vad népének / Vert hadunk csonthalmain / Győzedelmi ének!” Én ezt a vadságot egyáltalán nem tapasztaltam Oszmán népének a fiainál ott, a mitrovicai börtönben. Vadságot inkább másoknál tapasztaltam, amikor például a hátam mögött fölhangzott az „udri ga!”, az üsd – uszítás. Szerencsére az ütleget elmaradt. Török győzedelmi éneket sem hallottam sehol, sem ott, sem a rádió, tévé török nyelvű adásaiban. A török lelkeségtől távol áll az ilyesmi; a török dalokra egyébként sem jellemző az ujjongás, a vidámság. Ezt bárki megtapasztalhatja, ha török zenét hallgat. Kétféle tehát, hogy „Vert hadunk csonthalmain” török „győzedelmi ének” hangzott volna el. Negyvennégy őszén viszont hallottam győzedelmi éneket, csak másoktól, sőt győzedelmi táncot is láttam falunk főterén. A törökellenességet pedig változatlanul tovább szítják azok, akiknek ez, úgy látszik, elemi érdekük. Nagy testvérnépünkkel, a törökkel így eddig még nem sikerült kiegyezni, noha mindenki más ezt már régen megtette. A szerb tévé két legnézettebb csatornája pl. fő műsoridőben (este fél nyolctól) egymás után török filmsorozatot sugároz, s nem dől össze a világ. A szerb nézőközönség egy szóval sem tiltakozik ellene, nem emlegeti a koszovói vést, az 1389-est, a sok évszázados török megszállást, a vérdíjat és a rája

sorsot sem. Hogyan lehetséges ez? Hiszen a szerb nem testvérnépe a töröknek, de még csak távoli rokona sem. Ember legyen a talpán az a történész és néprajzos szakember, aki el tud igazodni ebben a zavaros, ellentmondásos ügyben!

Azt hiszem, az Újszövetség legfőbb tanítása így szól: „Őrizkedjete a báránbörbe bújt farkasoktól. Gyümölcsseikről ismeritek meg őket. Vajon a tövisről szednek-e szőlőt, vagy a bojtorjánról fügét? Minden jó fa jó gyümölcsöt terem, a romlott fa pedig rossz gyümölcsöt terem. Nem teremhet jó fa rossz gyümölcsöt; romlott fa sem teremhet jó gyümölcsöt. Minden fa, amely nem terem jó gyümölcsöt, kivágattatik, és a tűzre vettetik.” A fát tehát nem a dereka vastagságáról, terebélyességéről, ágairól, magasságáról, még csak nem is a leveleiről ismerjük meg és értékeljük, hanem a gyümölcséről, azaz arról, hogy mit terem. Ezt a tanítást Nyugaton sokan nem fogadják szívesen, nem tartják magukat hozzá, mert számukra a külsőség, a látszat mindennél fontosabb, habár elismerik az alkotás, a tett, a cselekvés fontosságát is, de csak mint másodlagos követelményt, szempontot. Érdekes, hogy a keleti világ inkább tartja magát a kereszténység tanításához, anélkül, hogy keresztény lenne, azaz ott a cselekvés áll az első helyen, és a külsőségek csak a másodikon. Nem csoda, hogy a nyugati világ hanyatlik, a keleti viszont emelkedőben van. A maradék magyarságnak tehát elemi érdeke, hogy ne fordítson hátat Keletnek. A Himnusz szövegén nem változtathatunk ugyan, de a helyes értelmezést illik tudnunk.

Németh László a múlt század második felében arról beszélt, hogy a szomszéd kis népeknek össze kellene fogniuk egymással, hiszen tejestvérek, mert történelmük, sorsuk, hagyományaik közösek, vagy legalábbis hasonlóak. Vajon igaz-e ez, vagy csupán hiedelem (illúzió)? Összefogás ugyanis nem jött létre, mert nem is jöhetett létre – és nemcsak az érdekellentétek miatt, hanem a különbözőségek miatt sem. Ezeket a különbségeket, mintegy kirakatba téve szemlélhetjük, ha elolvassuk a *Sóhivatal és közvélemény-kutatás* c. igen értékes és tanulságos írást, mely az *Aracs* XI. évfolyamának 4. számában jelent meg. A kép, amelyet a szerző bemutat, elkedvetlenítő, lehangoló ugyan, de vitathatatlanul pontos, mert tüzetes megfigyelésről tanúskodik, s jól átgondolt megállapítás eredménye. A tudós szerző, Mirnics Károly, úgy látszik, nemcsak a szerbeket ismeri jól, hanem a magyarokat is. Vigasztalásképpen ehhez csak annyit tehetünk hozzá kiegészítésül, hogy talán mégsem ilyen sötét a kép. Talán jórészt látszat ez csak, a felszín, mely alatt más színezetű körvonalak is kirajzolódhatnak. Akár így van, akár úgy, a fől sorolt jelenségekkel lépten-nyomon találkozhatunk: a hivatalokban, intézményekben, az üzletekben és az utcán is, hiszen mindennapi életünk részévé váltak. Már meg sem ütközünk rajtuk, így azonban,

hogy tömörítve, összefoglalva tárul elénk a kép, megdöbbenést kelt.

Ez a szöveg is azt sugallja, hogy a magyar-szerb együttélést érdemes volna egyszer már a történelemben ágyazottan is alaposan elemezni. Ebben a tanulmányban utalás történik arra, hogy a szerbség sohasem volt jobbágy nép, legalábbis úgy nem, mint a magyar, s röghöz kötött sem, tehát annyira kiszolgáltatott és elnyomott sem, mint a magyar a saját uraitól.

Ady Endre a magyart helóta népnek tartotta, azaz jog nélkülinek, jogfosztottnak. Illyés Gyula emlékezetes kötetében (*Puszták népe*) szégyenkezve vallja be, hogy az iskolában tanultakkal és olvasmányaiival ellentétben a magyart nem büszke, bátor, világhódító népnek ismerte meg környezetében, hanem meghunyászkodó cselédeknek. „Betyár urai így nevelték” – írta Ady Endre, olyanoknak, aki fölfelé nyal, lefelé rúg, azaz igyekezik a hatalmon levőknek a kedvébe járni, a védtelenekhez viszont rossz, kegyetlen.

Mit lehet egy ilyen néppel kezdeni? Azoknak, akik eddig a magyarság boldogulásán fáradoztak, rendre keserű csalódásban volt részük. Ez a sors vár a mostani magyar politikai vezetőkre is? Megfelelő háttér nélkül, egy egységes, összetartó, egészséges nemzetudatú nép támogatása nélkül szinte lehetetlen bármit is elérni, főleg akkor nem, ha a széles körű közeg, az országos politikai hangulat, ha a többségi nemzet tagjai úgy vannak nevelve, ahogy Mirnics Károly állítja. Ilyen áldatlan helyzet a többségi nemzetnél sohasem fordulhat elő. Ott a vezetők és a nép közt teljes az összhang. A többségi nemzet vezetői és hangadói ugyanis kivétel nélkül népi származásúak. Ezért ezt az összhangot semmilyen történelmi megrázkódtatás, külső és belső erők összejártása nem zavarhatja meg. S ha voltak is helyi torzalkodások, azok rendre elsimultak az egyetemes nemzeti érdekekhez igazodva. Ez az évszázadok óta jól működő gépezet, mely az alkalmazkodást mindenfajta körülményekhez igazodva, a tökéletességig fejlesztette, eddig még mindig sikerrel járt. A szerző tehát egymástól homlokegyenest eltérő helyzetű népet hasonlít össze. Röviden úgy is fogalmazhatnánk: egy évszázadok óta kiszolgáltatott és elnyomott népet egy szabad, öntudatos néppel. Mindez azonban nem teszi érdektelenné az összehasonlítást. Sőt, fölöttébb hasznossá teszi. Ezt már nem sokkal a magyarság kisebbséggé válását követően meg kellett volna tennie valakinek, ha lett volna hozzá bátorsága és lehetősége, hogy a tisztánlátást elősegítse az elmúlt zavaros időkben. A szerző helyesen teszi, hogy különválasztja a közéleti és a családi vonatkozású jelenségeket, habár ezek összefüggnek egymással, egymásból következnek, s kiegészítik egymást. Azt hiszem azonban, hogy aszerint is célszerű a megkülönböztetés: mi az, ami jó, követendő példa a többségi nemzet ma-

gatartásában, viselkedésében, s mit tanácsos elkerülni. A „rendszer váltás” óta általában szokássá vált, hogy a szerbséget bizonyos körök elrettentő példaként emlegetik, nacionalistának bélyegezve meg, nehogy mások is ugyanarra az útra térjenek. Csakhogy a nacionalista szónak nemcsak rosszalló, hanem széles körben elfogadott jó jelentése is van: mégpedig a nemzeti. A nemzeti érzés, az egészséges nemzettudat ugyanis buzdító, lelkesítő, bátorító hatású is lehet, mely erősíti az összetartozás érzését, tehát az összetartást, összefogást is. Az pedig, hogy a szerbség ápolja az oroszokkal való kapcsolatát, szintén dicséretes dolog, hiszen rokonokról van szó.

A bibliai példa mutatja, hogy egy kis nép csak akkor maradhat meg, ha egyházi vezetői azt tanítják, hogy különleges, választott nép. Nyilván ennek a példának a hatására hangoztatják a szerb egyház vezetői is, hogy a szerb mennyei nép – azaz olyan nép, mely kiválik a többi nép közül. Az csak természetes dolog, hogy ennek a hatása a családi és az iskolai nevelésben is érvényesül. Kétségtelen, hogy a szerbség ura helyzetének. Ezt sugározzák a tájékoztatás eszközei (a média) is folyamatosan.

A szerző a szerbek rossz tulajdonságait is felsorolja, de ezekről itt most kár lenne szót ejteni, mert megváltoztatásukra úgyszincs semmi esélyünk.

Bizony nem nagy szerencse, hogy nekünk, kisebbségi magyaroknak ilyen szomszédaink vannak, s ha nem tanulunk az ő példájukon, annak súlyos következményei lehetnek.

Nálunk az összefogást az a tény is hátráltatja, hogy a magyarság még nem igazi felnőtt nép, még jórészt csak a fiatalság tulajdonságaival rendelkezik. A fiatalokat pedig elsősorban az jellemzi, hogy egymással szeretnek vetélkedni, s ha össze is fognak közülük néhányan, az csak bandákban lehetséges. Nem csoda, hogy közismert az a szólás-mondás: két magyar három pártot alakít a pártoskodásra, egyedieskedésre (individualizmusra) utalóan.

A történelem folyamán a magyarok már sokszor harcoltak idegen érdekekért, s szenvedtek el súlyos vereséget. Mentségül legyen szólva: szinte mindig kényszerből tették ezt, ti. az akkori, a mindenkori hatalmak rábeszélésének engedve. Így volt ez a magyar-török hadakozás, az első és a második világháború idején is. „Balsors akit régen tép” – állítja a Himnusz szerzője. Helyesen, mert ezeknek a hadakozásoknak a legnagyobb vesztesei mindig a magyarok lettek. Elkerülhetetlen sorstragédia ez? Aligha. Mindenkor elkerülhető lett volna, mint ahogy most is elkerülhető. Nem kell hozzá egyéb, csak annyi, hogy sorsának irányítását vegye már egyszer a magyar is a saját kezébe.

